

TYTTÖ, POIKA VAI JOKU MUU?

Sukupuoleen pitäisi suhtautua neutraalisti ja ihmisten tulisi saada itse määritellä itsensä, sanoo akatemiaturkija **TUIJA HUUKI**. Lastenpsykiatrian dosentti **JARI SINKKOSEN** mielestä on lapsen ihmis-oikeus olla joko poika tai tyttö.

RIINA-MARIA METSO, KUVAT JUHA SARKKINEN JA ARTO WIIKARI/OTAVAMEDIA

ONKO SUKUPUOLI-NEUTRAALIUDESSA MENTY JO LIIAN PITKÄLLE?

TUIJA HUUKI: Kyllä ja ei. Kysyisin mieluummin, perustuuko sukupuolineutraalius uskomuksiin ja tunteeseen vai tutkimustuloksiin? Jos sukupuolineutraaliutta vaaditaan ymmärtämättä miksi, milloin ja miten sitä käytetään, se on sukupuolisokeutta eikä sukupuolietoisuutta.

JARI SINKKONEN: Kyllä. Käsite on virheellinen, kun puhutaan lapsesta. Neutraalia lasta ei ole olemassa. Koko keskustelussa on lähdetty väärästä suunnasta eli katsotaan lopputulosta: sitä aikuista ihmistä, jolla on seksuaalisuus joko heterona, homona tai jonnain siltä väliltä. Jokaisen ihmisen seksuaalisuus on aikuisena uniikki, mutta se ei liity mitenkään lähtösukupuoleen. Lapsen ihmis-oikeus on olla joko poika tai tyttö.

VOIKO BIOLOGISELLA SUKUPUOLELLA SELITTÄÄ KÄYTTÄYTYMISTÄ?

TH: Heikosti. Biologia on vain yksi osa ihmisen sukupuolta. Siihen, miten biologinen sukupuoli ilmenee, vaikuttavat jatkuvasti ympäristö, kulttuuri, kasvatus ja koulutus. Esimerkiksi antiikin Kreikassa mieheyden ihanne oli homoseksuaalinen ja barokin aikana miehyyttä korostettiin vaatteilla, puutereilla ja korkokengillä. Sama biologia voi ilmetä aivan eri tavoin

eri aikakausina. Siksi biologia yksin ei riitä käytöksen selittäjäksi.

JS: Pitkälle. Näkemykseni ei ole mielipide vaan pohjautuu massiiviseen tutkimusnäyttöön. Aivotutkimusten mukaan esimerkiksi poikien aivot kehittyvät myöhemmin kuin tyttöjen. Ja jo yhdeksän kuukauden ikäiset pojat hamuavat leluista ne liikkuvimmat ja pörisevimmat. Aina on tietysti poikkeuksia, ja siksi syntyy se tunne, että eihän minun poikani ole tuollainen ollenkaan. Sukupuoli selittää kuitenkin selkeästi käyttäytymistä, kun otoskoko on riittävän suuri.

VÄHÄTELLÄÄNKÖ SUKUPUOLEN MERKITYSTÄ NYKYÄÄN?

TH: Ei. Sitä valitettavasti käytetään epätarkasti luokiteltaessa ihmisiä. Raportoidaan, miten heikosti suomalaiset pojat menestyvät esimerkiksi PISA-tutkimuksissa. Niiputetaan kaikki pojat häviäjiksi, vaikka tarkemmin katsottuna merkittävä osa pojista menestyy niin hyvin, että työelämässä he nappaavat taloudellisen ja poliittisen vallan. Tyttöjen älypotentiaalin taas annetaan näivettyä. Vaikka tytöt menestyvät hyvin koulussa, he putoavat aikuisiässä matalapalkka-aloille. Iso osa naisten potentiaalista saatetaan menettää, kun naiset luulevat, että tämä johtuu heistä itsestään, vaikka sitä on tuottamassa valtava koneisto jo lapsuudesta lähtien.

JS: Kyllä. Lapsi tarvitsee tiedon siitä, onko hän tyttö vai poika. Su-

kupuolen sisällä voi tietenkin olla valtavat variaatiot ja pojat ja tytöt voivat olla keskenään hyvin erilaisia. On hullunkurista, että vanhempien pitäisi puhdistaa mielen lapsen sukupuolesta. Kyllähän me katsomme poikaa poikanamme ja tyttöä tyttärenämme. Enemmän pitäisi ymmärtää, että on esimerkiksi rämäpäitä tyttöjä ja herkkiä poikia ja lisätä sillä tavoin suvaitsevaisuutta. Tällaiseen tärkeämpään asiaan ei voida puuttua, jos meillä on vain neutreja lapsia.

PITÄISIKÖ SUKUPUOLIEROÄ HÄIVYTTÄÄ SUOMESSA ENEMMÄN RUOTSIN TYYLIIIN?

TH: Kyllä ja ei. Lapset voidaan kasvattaa jo kouluissa esimerkiksi unisex-veppoihin, ja miksei niitä voisi olla työpaikoilla? Baareissa ja ravintoloissa on sen sijaan ehdottomasti tarve eri vessoille, jotta humalaiset miehet eivät tule kälöimään naisia.

JS: Ei. Se on surkuhupaisaa feikkiä. Apinoimme Ruotsia joka asiassa. Minua pännii ideologinen ja moralisoiva sävy keskustelussa. Ikään kuin vastakkain olisivat konservatiivit ja edistykselliset.

PITÄISIKÖ SUOMEN KIELESSÄ SIIRTYÄ SUKUPUOLINEUTRAALIMPIIN ILMAUKSIIN?

TH: Kyllä. Tutkimuksissa on osoitettu, että mitä enemmän opettajat nimeävät koululaisia tytöiksi ja pojiksi, sitä voimakkaammin kasvaville lapsille alkaa rakentua jäykkä ja kapea kuva sukupuolista. Tytöille katsotaan kuuluvan kiltteys ja tunteellisuus, pojille rohkeus ja sparraajan ominaisuudet. Vahvat kielikuvat tuottavat vahvoja mielikuvia. Pahimmillaan se menee niin syvälle, että ihmiset ajattelevat ominaisuuksien johtuvan evoluutiosta.

JS: Ihan sama, jos se jotakin helpottaa. En usko poliittisesti korrektin kielen muuttavan kovin paljon mitään, mutta se on aikuisen välinen asia. Se ei ole manipuloimista, kuten lasten kohdalla.

PITÄISIKÖ KOLMAS SUKUPUOLI HYVÄKSYÄ SYNTYMÄTODISTUKSIIN?

TH: Ehdottomasti kyllä. Monen sukupuolisuus, muusukupuolisuus ja intersukupuolisuus ovat kaikki luonnon vaihtelua, jota ilmenee kaikissa eläinlajeissa. Tiedämme kaikki ihmisiä, joiden ulkonäöstä on vaikea tulkita, onko hän mies vai nainen. Ihmisellä pitäisi olla kaikissa elämänvaiheissa oikeus määritellä itse itsensä.

JS: Ei. Se ei ole lapsen edun mukaista. En näe mitään järkeä siinä, että aikuinen ilmoittaa tyttö- tai poikalapsen olevan ”joku muu”. Lähtösukupuolia on kaksi. Me kasvattajina pidämme huolen siitä, että lapsi saa tulla sellaiseksi kuin haluaa. Jos hän myöhemmin kokee olevansa jotain muuta, se on täysin eri asia. On äärettömän harvinaista, että lapsen sukupuolta ei voi syntyessä yksiselitteisesti määrittää. Sillä ei ole mitään tekemistä neutraaliuskeskustelun kanssa.

MIKSI TÄSTÄ PUHUTAAN JUURI NYT?

TH: Sukupuolentutkimusta on tehty 40 vuotta. Tulokset osoittavat, että sukupuoli ei ole kahtia jakautunut. Sukupuolisokea suhtautuminen ja toiminta aiheuttavat ongelmia, ja ne on nyt nostettu näkyviksi.

JS: Tämä aihe nousee aika ajoin esiin, viimeksi 30 vuotta sitten, kun ensimmäinen kirjani ilmestyi. Nyt taustalla on varmaan Ruotsin keskustelu siitä, miten kamalaa on, kun heillä on eri persoonaprofomit miehille ja naisille.

MINKÄ YHDEN ASIAN HALUAISIT MUUTTAA NYKYISESSÄ KESKUSTELUSSA?

TH: Sen, että ihmiset näkisivät ja ymmärtäisivät, miten paljon eriarvoisuutta ja väärinkohtelua kaavamaiset ja stereotyyppiset sukupuolimallit tuottavat maailmaan. Arkipäivän pikkuasioilla on oikeasti väliä, jotta muutos syntyy.

JS: Haluaisin lisätä ymmärrystä siitä, että anatominen, biologinen sukupuoli ja myöhempi seksuaalinen kehitys ovat eri asioita. Jos osattaisiin erottaa, mikä kuuluu lasten kehitykseen ja mitkä asiat aikuiset voivat keskenään päättää ja sopia, päästäisiin ehkä järkevämmille urille keskustelussa. **👉**

Jari Sinkkonen, 66, on lastenpsykiatrian dosentti ja lasten- ja nuorisopsykoterapeutti. Hän on kirjoittanut useita kirjoja, joissa käsitellään muun muassa isyyttä ja pojan kehitystä.

”Lähtösukupuolia on kaksi. Me kasvattajina pidämme huolen siitä, että lapsi saa tulla sellaiseksi kuin haluaa.”

*”...mmän opettajat
...vät koululaisia
... ja pojiksi, sitä
...aammin lapsille
...kentua jäykkä ja
...va sukupuolista.”*

Tuija Huuki, 47, on kasvatustieteiden dosentti ja akatemiaturkija Oulun yliopistosta. Hän tutkii sukupuolen ja vallan kytköksiä lasten ja nuorten vertaisuuhteissa.